

DUR A FONS LES COORDENADES DE L'ART MODERN

Art contra seny

Antoni Tàpies, el màxim representant actual de l'art català, parla per EL TEMPS dels llibres i les persones que l'han influït, de la vitalitat de l'art modern i de la seua harmònica concepció del món.

E. Sòria

Antoni Tàpies, quan és a Barcelona, viu a una casa amagada, de difícil descobriment, al carrer de Saragossa. Un indret que conserva encara torres de sabor modernista i algun jardí dispers, nostàlgic. El pintor ens espera. De portes a dins la casa és àmplia. Davall hi ha el taller, amb regust artesanal, on reposen algunes obres de gran format, una taula enorme, plena de pintura, papers, material de treball. Dalt, a l'habitatge, dins una llum molt matisada, criden l'atenció algunes reproduccions suggestives. Una ballari-

na javanesa, en paper egipci amb il·lustracions de tema sacre i, és clar, quadres del pintor.

Superat el formulari de les presentacions, Antoni Tàpies se'ns mostra amabilíssim, distès. Ens fa oblidar que ens trobem davant un creador importantíssim, reconegut a tot arreu, i que potser destorbem la tasca d'una vesprada productiva. Sense adonar-nos-en, l'entrevista va agafant l'aire d'una conversa en què Tàpies ens conta una mica del que pensa de la pintura i del món.

—*Pel que conta a Memòria personal, sembla que no va produir un nequit excessiu als seus pares el fet de te-*

nir un fill pintor, més aviat els estranyava quina classe tan inusitada de pintor...

—No és així exactament. Sí que va haver-hi discussions, sobretot amb el meu pare. Volia que jo fos advocat, com ell. I vaig estudiar quatre anys de dret. Fins que en vaig tenir prou. La meua mare era més comprensiva. Ho va acceptar més.

—*¿Es cert allò que vostè s'aficionà a la pintura perquè el poeta Josep Cru-set li va dir, de nen, que no sabia expressar-se parlant?*

—En certa manera, sí. De nen tenia un poc de dificultat d'expressió i que un professor m'ho remarqués d'una

manera un tant brusca m'acomplexà una mica. El ben cert és que quan vaig començar a interessar-me per la pintura i a dibuixar, vaig entendre que podia expressar-me així d'una manera molt profunda, i vaig sentir un alliberament que estimulà el meu desig de pintar.

—*¿Quan va ser conscient que aquest seria el seu ofici?*

—Durant una malaltia d'adolescent. Una lesió pulmonar que em va fer es-

les divergències que hi havia entre els components i cadascú va tirar pel seu cantó. Tot i això, van seguir apareixent alguns números amb aquest nom fins l'any 1956.

—*En tot cas, va tenir un cert ressò. Fins i tot a València hi havia una llibreria que es deia així.*

—¡Ah! No ho sabia. Està bé. Però, de fet, no era més que això. Per a mi, personalment, el més important va ser conèixer i fer amistat amb Joan Bros-

rò, es revelà com una persona cordialíssima. Hi hagué sempre una bona entesa entre ell i jo. Abans de morir, em nomenà director de la seva Fundació, que és una de les coses que m'han passat que més m'enorgulleixen.

—*I Cirici, ¿era el crític oficial de l'art modern català?*

—Cirici Pellicer era, sobretot, un home molt actiu, i molt intel·ligent, també. Era una mica exagerat, potser, en el seu interès per les coses d'aquí. Un gran propagandista de l'art català que tot ho feia bo. Però era un crític molt lúcida, el millor que hem tingut.

—*Foix el considerava, a vostè, com un rebel sistemàtic, un indagador.*

—Foix, com Brossa, era per a nosaltres un enllaç amb l'art de l'avantguarda. Ens vam fer prou amics, d'una manera discreta, com ell era. Una amistat que és també un dels meus orgulls. Ens presentà el pintor Obiols, el pare de l'actual secretari del PSC. Obiols, tot i que pintava d'una manera ben diferent, apreciava les meves obres per qüestions tècniques. En parlà a Foix i li comunicà el seu interès.

—*També ha fet llibres en col·laboració amb escriptors, com aquell sobre Lull amb Gimferrer.*

—Lull m'ha atret durant bastants anys, perquè era tot un personatge. Essencialment un home d'acció, un científic i un místic alhora. Pere Gimferrer, que és un gran lector de Lull, va buscar fragments que tinguessin relació amb el meu treball i ho va fer tan bé que semblava que Lull descrivia la meua pintura.

—*Potser perquè l'art medieval l'ha interessat molt.*

—L'art medieval és sobretot religiós i l'art religiós autèntic cerca la connexió amb unes forces que jo no considero sobrenaturals sinó naturals, i per això és una experiència que té interès i és traduïble. Tot i no ser creient, penso que no hem de perdre aquest sentit còsmic.

—*Vostè ha estat un gran lector de Mircea Eliade.*

—Sí, i em va influir molt, de jove, als anys 40. Em va ajudar a entendre unes altres formes de veure el món. Al mateix temps lligava amb el missatge del grup surrealista: valorar el poder de les imatges, dels símbols, del subconscient.

—*¿I la seua passió per l'art oriental?*

—Això, ho dec, curiosament, al meu pare. No sé ben bé per què, tenia a la seva biblioteca un exemplar del *Llibre del te* de Kakuzo, traduït al català, una traducció anònima, que més endavant vam saber que era de Carles Soldevila. El llibre em va fer molta impressió

DOMÈNEC UMBERT

«Vam cercar un art viu en el més elemental».

tar al llit molt de temps. Llegia, mirava reproduccions de quadres i dibuixava. Llavors vaig saber que allò era el que havia de fer.

—*Enmig de la postguerra, conèixer la pintura moderna devia ser difícil. A penes es parlava de Picasso o de Miró.*

—Com si no existissin. El món de la postguerra era un desert. Hi havia un art oficial, oficialista millor dit i se'n feien moltes, d'exposicions, tot plegat més desorientador que una altra cosa. Picasso, Miró, el superrealisme, tot allò, no era absolutament desconegut perquè sempre hi hagué qui mantingué contactes amb la gent de l'exili. Hi havia un nucli petit, quasi clandestí, de gent que coneixia la veritable evolució de la pintura moderna.

—*¿D'ací sorgirà Dau al set?*

—Allò de *Dau al set* s'ha mitificat un poc. En realitat, ens ajuntàrem una sèrie de creadors amb la sana intenció de donar-nos a conèixer. No era cap grup més o menys coherent, com sí que ho va ser el Grup 49. Simplement, vam editar unes quantes revistes amb el nom de *Dau al set*. Algunes molt boniques, em penso. Després van aflorar

sa. Brossa entén l'art modern i és un home que ha dut a cap una magnífica activitat. Sembla mentida la quantitat de coses d'interès que ha fet per l'art modern a Catalunya.

—*Als trenta anys, la seua obra comença a sonar internacionalment, al Carnegie, a São Paulo, mentre que a Barcelona tot just si se'l coneix. Això, vivint ací, devia ser una mica fort.*

—La veritat és que tot allò del Carnegie va ser casual. I a Barcelona ja havia fet alguna exposició. Però és cert que, aquí, artísticament, ens movíem dins un nucli molt estret. Ben poca gent valorava l'art modern. Era depriment i angoixant, com treballar quasi en el buit. Com tants d'altres, em sentia en un exili interior. En aquells anys tota la cultura catalana era exiliada, dins o fora. I els exilis, interiors o exteriors, són sempre molt durs.

—*Aleshores, més o menys, vostè va conèixer Joan Miró i Cirici Pellicer, ¿Miró era tan reservat com diuen?*

—Al començament, sí. Les primeres vegades que el vaig veure enraonà poc, solia mantenir un silenci concentrat, que mereixia respecte. Amb el tracte, pe-

sobretot perquè hi transparentava una altra visió del món i de l'art, on, per sota de la forma, hi havia tota una mística. D'aquí que em vaig interessar molt per l'art i el pensament japonès, i pel xinès, que és previ. Em van obrir unes altres perspectives creadores, distintes de la tradició occidental; era una ampliació.

—*¿Hi ha potser una emoció en sentir aquesta multiplicitat de l'art?*

—Emociona sentir que arriba a emocionar-nos, l'obra d'art, malgrat les distàncies i les diferències.

—*L'amplitud de la seua curiositat és sorprenent: l'art «primitiu», els grafiti, l'extrem orient, l'edat mitjana i alhora l'avantguardisme, la ciència. ¿Com lliga tot això?*

—Em penso que sí que lliga. La tradició occidental romano-renaixentista, neoclàssica o com vulgui, ja no ens servia més. Havia esdevingut un academicisme mort que calia trencar. Per això, alguna vegada he dit, mig en broma, que l'art tradicional és perjudicial per a la salut. Vam cercar un art viu en el més elemental i en aquelles tradicions que entenien que hi havia alguna classe d'harmonia en el cosmos, fins i tot en la mística, i que conste que jo sóc un agnòstic. La meua, en tot cas, és una mística terrena.

—*¿I com connecta amb la seua visió progressista?*

—Mira, simplificant la qüestió, per a la ciència de fa dos segles les coses estaven en compartiments estancs, separades dins els seus límits. Com, aparentment, vostè i jo. I l'art reflectia aquesta visió. En canvi, per a la ciència actual vostè i jo no estem separats perquè entre nosaltres no hi ha cap espai buit. Tot influeix en tot. Tot s'hi relaciona, s'hi comunica. Aquest espai és el que tracta de reflectir l'art modern. L'experiència, l'exploració del subconscient, tot això és complementari de la consciència. Són aspectes diferents del coneixement, de la raó. La ciència i l'art actual reflexionen sobre el mateix món.

—*Per a alguns, però, l'art actual tendeix a un mer decorativisme, on la passió i l'esforç reflexiu queden relegats. ¿És inevitable, això? ¿O són arbres que no ens deixen veure el bosc?*

—No ho sé. De primer, he de dir que la decoració no em sembla malament. Dissenyar el nostre entorn pot ser important. Ara bé, que la funció de l'art

«El concepte de modernitat està d'empeus encara... la realitat no ha estat descoberta ni expressada del tot».

sigui només adornar... Jo no hi he cregut mai. L'art té una funció d'exploració, pertorbadora, que costa d'assimilar. Per això, cal estar alerta. La societat actual tendeix a adormir-nos.

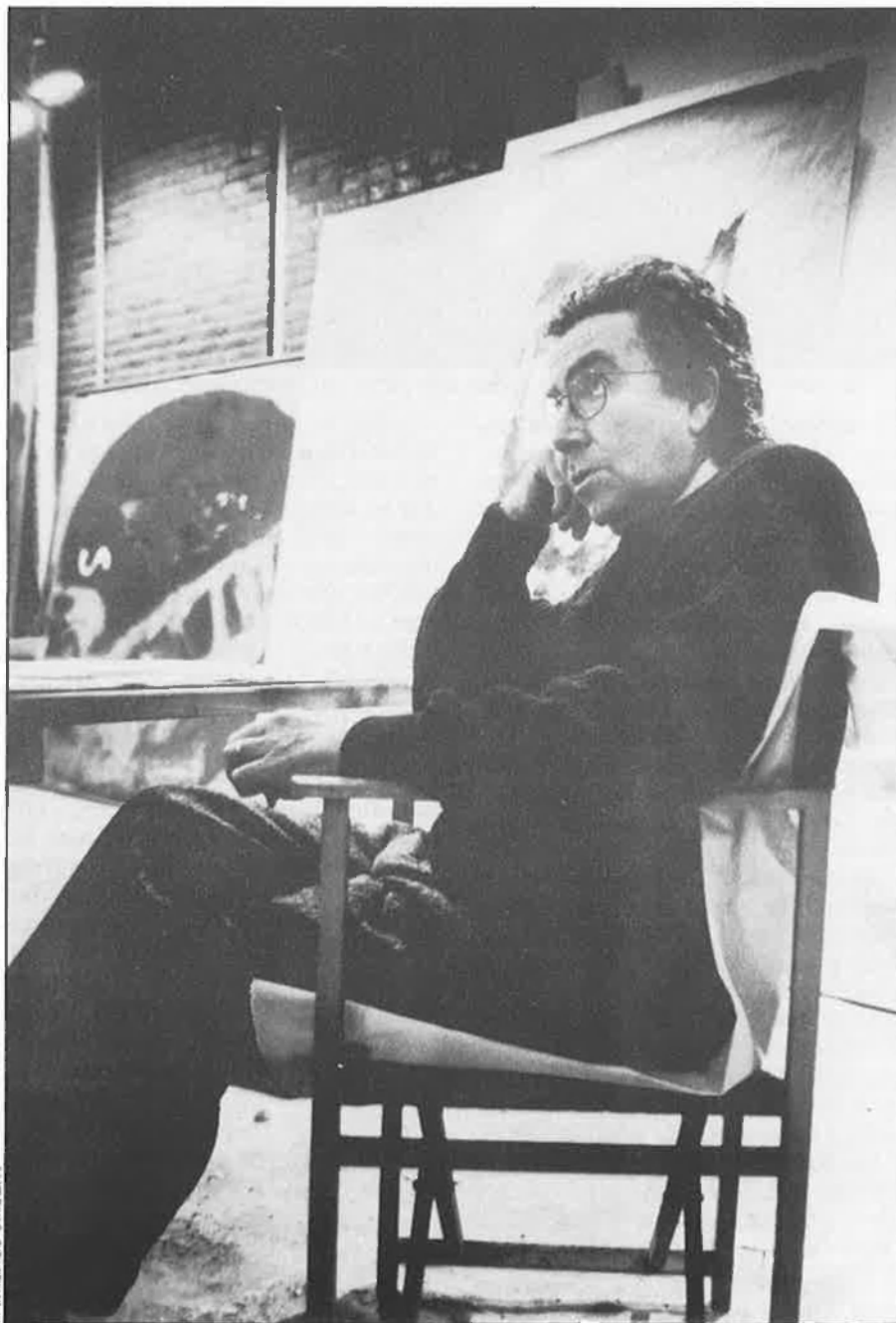
—*No fa molt vostè va fer una carrega ben forta contra el que se'ns ven com a art postmodern. ¿És només un muntatge comercial?*

—Jo crec que sí. Ho jutjo des del meu camp, que és limitat, pel que veig que fan. Em sembla que hem anat endarrere. Es cerca que hi hagi més facilitats per vendre, es fa una barreja entre modern i pre-modern perquè es pugui assimilar millor el producte i comptar amb un mercat més ampli. Ara, és clar que pot haver-hi idees que, a banda la desafortunada etiqueta, tinguin

interès, però, a mi, tots aquests post, neo, neo-post, etcétera, em sonen a refregit.

—*Fins i tot ha considerat que es tracta d'un muntatge reaccionari.*

—És una moda, més aviat incoherent. Els que tenim una certa edat ja n'hem vistes moltes. Tot allò de la contracultura, per exemple, que es presentava com a radicalment contrària a tota cultura, i no podia passar de ser, com és obvi, una manifestació cultural més, més o menys crítica. Allò era una etiqueta que no se sostenia. El que és bastant greu és que aquests postmoderns pretenen atacar el projecte de la modernitat, que és progressista. Diuen que és obsolet, quan encara aquest projecte es troba amb enormes resistències.

DOMÈNEC UMBERT

DOMÈNEC UMBERT

«Ja en som, de mediterranis, però veiem que se'ns vol vendre amb aquest rètol».

El concepte de modernitat està d'empeus encara. Ni per la banda dels coneixements científics ni per la de l'art, la realitat no ha estat descoberta ni expressada del tot.

—*Sempronio*, a La vall dels reis, *donava una imatge satírica, frívola i totalment mercantilista del món de l'art. ¿Hi exagerava molt?*

—Semblarà mentida, però no conec massa aquest món. Tinc el meu marxant, vaig fent les meves coses i visc bastant retirat. Potser sí. El mercantilisme s'ha ficat pertot arreu i també seria estrany que el món de l'art se'n lliurés.

El que és molt notable és un altre fenomen. S'ha passat de la pràctica prohibició de l'art modern a una publicitat enganyosa. Hi ha el cas Miró, per exemple, que ha estat mostrat d'una manera que li fa molt poc servei. Se'n dona la imatge d'una mena de pintor per a infants, intuïtiu, que no hi pensava molt. Això és no voler entendre'l gens. Les seves obres no són gratuïtes, estan molt reflexionades. Miró em fa l'efecte que és bastant més que tot això. S'ignora tot el que té de rebel, de revolucionari.

—*És una assimilació molt parcial, però comprensible.*

—És clar. Ara també hi ha una tolerància excessiva que en el fons és repressiva, com preveia Marcuse. Com que les opinions dels artistes i dels pensadors lúcids solen ser crítiques, les neutralitzen donant veu a molta gent que diu qualsevol cosa. Tota aquesta confusió de veus no ajuda, justament, a escoltar.

—*Vostè, darrerament, ha treballat nous materials, ha fet també ceràmica, relleus, etc.*

—Relleus, n'he fet tota la vida, per accentuar la visió del quadre com a objecte. Em molesta el marc, aquesta finestra d'un espai fals. Així, era lògic arribar a l'escultura. Vaig tardar prou, però, amb la ceràmica. Va ser a través de Chillida. Em va dir que hi havia un material que semblava fet a mida per a mi. I en efecte. Darrerament, he fet prou peces de ceràmica, algunes de gran format. No n'he mostrades gaires, aquí. Podré fer venir-ne unes quantes per a la tardor de l'any 88.

—*La Fundació Tàpies sembla que va, per fi, ben encarrerada.*

—Va endavant. Ha estat una operació bastant complicada, sobretot per l'edifici, fins que s'aconseguí que l'ajuntament l'adquirís. Ara estan

condicionant-lo. Un procés molt llarg, que durarà encara uns dos anys. Espero que el resultat serà útil al coneixement de l'art actual. Em fa molta il·lusió. L'edifici és magnífic, de l'arquitecte Domènec i Muntaner, que, amb el del Carrer de les Carolines de Gaudí, és dels primers exemplars del modernisme, una època molt viva i estimulante de Barcelona. És com un símbol de la modernitat.

—*¿Com veu l'actual política institucional en art? ¿Es fomenta una tornada al noucentisme?*

—Aquí, a les institucions, un cert retorn a l'academicisme sempre està ben vist. No es tracta exactament d'un dirigisme cultural planificat, que això no ho poden fer i em penso que tampoc no ho pretenen. Però, a tots, els agrada un art assenyat. La idea que d'Ors tenia de la Mediterrània, de Grècia, encara hi cueia. En canvi, l'art modern els fa por, no l'entenen. Hi ha molts interessos perquè no funcioni, de tipus sociològic i econòmic, sobretot. Dur a fons les coordenades de l'art modern significa posar-se en contra de molts valors tradicionals. Jo no me'n puc queixar, perquè la Fundació Tàpies ha rebut molt de suport. Però hi ha un sentiment que s'hauria de tornar al seny. No solament per part de la Generalitat. L'Ajuntament també el té. Per exemple, un cartell sobre monuments de Barcelona du una escultura, una Venus que surt de l'aigua, que, com a emblema, és bastant tronada. Tantes coses com hi ha.

—*És significatiu: marbres, dones nues, serenor...*

—Sí és allò de la Catalunya coberta d'estàtues de Clarà. L'afició als tòpics clàssics. Ja en som, de mediterranis, però veiem que se'ns vol vendre amb aquest rètol. Per això, em penso, en una reunió superrealista Miró va dir: «Mori la Mediterrània». N'estava fart.

—*Una pregunta obligada. ¿Com se sent sabent-se, ara, el màxim representant de la plàstica catalana?*

—Com que no ho sé, no em fa patir gaire. Bé, he notat que se'm té més respecte, potser perquè sóc més major, però no em fa maldecaps. Jo procuro fer la meva feina i aprendre, perquè encara no en sé prou. Modèstia a part, si alguna cosa semblant fos certa, no deixaria de ser una satisfacció. Crec que m'he esforçat pel meu país i, si se'm reconeix alguna cosa, és molt d'agrair.

—*No hi ha dubte, el poeta Cruset es va enganyar. Tàpies parla amb exactitud i fluïdesa absoluta. Ara, si aquest error el va dur a pintar cal dir que fou un encert històric.* □